

Gullynyň dat gününe / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Gullynyň dat gününe / hekaýa GULLYNYŇ DAT GÜNÜNE

Günorta wagtydy. İşden arakesmä gelen ataly-ogul nahardan soň, ýarym ırkilibräge-de, gök çagyň başyna gyşarypdy. Towar eje bolsa bir gapdalda tikan-çatyna mübtelady. Şol wagt gapy açyldy-da, eli papkaly, uzynak, hor ýigit içeri girdi. Saglyk-amanlykdan soň ur-tut habaryny berdi:

– Hommakow Gully kim bolýa? Sizmi?.. Powestka. Ynha şu ýerik goluňyzy çekiň. Ertirem harby komissariata baryň.

Gitdi. Öydäkiler aňk-taňk bolşup galdylar. Ine saňa gerek bolsa. Gullynyň öýleneni ýaňy. Indem goş haltaň düwdejik, ýeňsäni el ýaly etde gidiber. Hommak aga uzak kelle döwüp oturmady.

– Git diýyän bolsalar, git, ogul. Agalaňňam, aňry gitse, ýene ýarym ýyldan (Gullynyň iki agasy-da häzir harby gullukdady.) gelşerler-dä – diýip, ol içki pikirini daşyna çykardy. Oglagozgalaň gelip ýetişipdi. Towar eje bolsa oglundanam beter gozgalaňa düşdi.

– Seň azaryňa-da däl – diýip, ol adamsyna igendi. – Gully janyň beýlede gelni delminip dur. Sen muňa git diýyäň...

– Nä, gelni bolany bilen ogluňy gullukdan goýarlar öydýäňmi?

– Goýmasalar, gidýänçä bir bile bolsunlar-da...

Hommak aga aýalynyň soňky sözlerine jogap bermän dymdy. Towar ejäniň sözleri gürrüňe goşulmadyksyrap gyşaryp ýatan, ýüregi welin tyrs-tyrs böküp duran Gulla-da düşünüklidi. Towar eje iki-üç aý mundan öň şu öýüň töründe sülmüräp oturan, indi bir aý bări bolsa gaýtarma bolup atasy öýünde gezip ýören uz gelnini yzyna almagyň gürrüňini edýärди.

Gelnini gaýtaryp äkitdiler welin, Gullynyň giň dünýäsi boşap galan ýaly bolaýdy. Öýden bägül ýaly gelniň, wagtlayýınca bolsa-da, pasyrdap gitmegi iki garrynyň-da keýpine täsir edipdi. Köňüllerine gussa hem tukatlyk aralaşypdy.

Görüp otursalar, guda taraplaram hiläň öýüni ýukanlardan eken.

Gyzy durmuşa çykandyram welin, ejesi bir zat tapynan bolup, tapyr-tupur ýatyberdi. Ol «keselem» gyzyny haýal etmän yzyna gaýtarmaga bahana boldy. Oňa seretmäge başga adam ýokmy diýsene. Aý, ýok, «körpe gyzym gelmese, hiç bolmaz, onsuz men derdimden gutulybilmen» diýip, «syrkaw» bar-bar bagyryp ýatan borly. Gyzyny gaýtardylar. Anha gyzy, anha özi. «Gyzyň gaýtarma bolup gezip ýör-le» diýip, indi ne oba Soweti, ne beýleki guramalar azar berjek.

– Gudaň gyzyny gaýtarmasa gerek – diýip, Hommak aga şu zatlary öz ýanyndan oýlap-ölçerdi-de, birhaýukdan soň gepledı.

– Näme gaýtarman! Bökerem! – diýip, adamsynyň näme pikir edýänini bilip duran Towar eje heşerlendi. – Şu günüň özünde, işden geleňsoň, gideli. Oglumyz woýennä gitjek bolup durka, bermäni bormy? Bermeselerem berdirerin. «Syrkaw men» diýibem, utanman küpür gepleýä. Gyzy baransoň-a asyl dirkildäp ýörmüş. Ýene bir bolgusyzlygyna tutjak bolsa, barar-da, aýtmaly ýerine aýdaýaryn...

Hem öz ýanyndan dygysyz pikir öwürýän, hem Towar ejäni diňleýän Hommak aga gatyrgandy:

– Şeýdip arz edişip, ile gülki bol-da ýör onda. Ýagdaýyň aýtsaň, gelniňi şeýle-de bererler..

– Bererlerem diýme şolara...

– Bererler. Ýone sähel wagt üçin alabasga galyp gelni getirmegiň hajaty barmyka?

– O nä sähel wagt? Kakajanyň ogly woýennä gidende, pöýwüsge gelensoňam bir aýlap gatnamadymy? Ogluňam on gün, on baş günden bärde-hä gitmez. Asyl-ha ýekeje günem bolsa, bileje bolsunlar. Balamyň ýüregi ýanyp gitmesin. Çagajygym öňem...

– Ýeri, boldy! – diýip, Hommak aga aýalynyň «gözýaşly» sözlere urup gidibermegini halaman, sesini gataltdy.

Gürrüň gutardy. Ogul turup işe gitdi. Hommak aga-da gobsundy. Adamsy hoş söz aýdar diýip tamakin bolan Towar eje tä ol çykyp gidýänçä, adamsyndan gözünü aýyrmady. Ahyrynda-da onuň agzyndan söz gaçmajakdygyny bilip, onuň yzyndan ynjyly seslenip galdy:

– Aýu, Hommak! İşden soň göni gelgin. Gitmelidiris. Gitmeseňem özüm giderin.

Hommak aga işde-de içini hümletdi ýördi. Ähli oý-pikiri arakesmede edilen gürrüňler boldy.

Gelni dilemäge gitmelimi, ýokmy, Hommak aga bu sowal üçin başyny agyrdanokdy. Elbetde, gitmeli bolar. Häli, arakesmede keýwanysyna garşylyk bildirjek ýaly hem etdi welin, indi pikir edip görse, gidileni kem däl ýaly. Dogrudanam, ýaňy başy birigen ýaş ýigit bilen ýaş gelin ara menzil düşjek wagty bile bolsalar ýagşy... Hommak agany başga bir zat ynjalyksyzlandyrýardy. «Ynha, meselem, ýagdaý şeýle-şeýle diýip, bärden baryldam-da, guda gepiňe-sözüňe düşünermikä? Ýene bir taýýar bahana tapyp dursa nätjek? Onsoň, olaň erkek göbeklisi-hä çopançylyk edip, hemiše gumda, mal üstünde. Aýal adam bilenem ýaňkalaşjak oturjakmy?» Şo gudasy Abadany Hommak aganyň öňem bir sulhy alyp baranok. Abadanyň toýuň yzysüre eden gözboýagçylygy galplygy-beýlekini ýek ýigrenýän Hommak aganyň myrryhyny atlandyrypdy. Gyzny çykarandan soň, syrkawsyran bolup, gyzy baransoňam «syrkawlykdan» kem-kem açylyp giden Abadan hakda Towar eje bir gezek: «Şo gudamyza meniň-ä gaty bir pisindim oturanok, Hommak – diýipdi. – Galyň tölenmedi diýip, içi tütäp durmyka diýýän şonuň. Indi şoň öwezine gyzny köpräk saklap, biziň içimizi ýakjak bolýan bolaýmasa». «Towaryň şo diýýäniniň ugry ýok däl öýdýän – diýip, Hommak aga içini gepledýärdi. – Bu wagt ýogsa oba guramalary gaýtarma-beýlekiň-ä sakladanoklar. Abadanyňkam şoň üçin hilä ýüz urdugydyr-da». Abadany jögülikde aýyplaýan diňe Towar eje bolsa Hommak aga oňa kän gulak gabardyp durmasa-da durmazdy. Ony müňkürlikdir hasap etse-de ederdi. Ýone şeýle gürrüňler Abadanlaryň goňşy-golamlaryndanam eşidiliп durýardy. «Syrkawlan bolsa-da, ýüzi-gözi-hä hassaňka meňzänok, işdäsi dagam kemelmändir» diýisýärdiler. Garaz, hile – hiledi. Şol sebäpli hem Hommagyň ýüreginde Abadana gönükdirilen ýakymsyz duýgy gaýnap durdy. Şol duýgy ýüregine batyp duransoňam, gudasy bilen ýüzbe-ýüz bolmaga aýagy çekmeýärdi. «Towaryň ýeke özünü iberseňem boljak däl. Sähel garşylyk gördügi, onuň kakyna tutdugydyr. Gudasy bilen masgara bolşar gaýdyberer. Garaz özi, är-aýal bolup, tirkeşip bile gitmeli boljak öýdýän».

Gelni getirdiler. Onda-da aýal bary sùrrenekleşip, öz dabarası bilen, gelenlerden biri aýtmyşlaýyn, ile meňzeş edip getirip, «giýewem woýennä gidýän bolsa, aman-sag gidip-gelsin» diýsip, ýerli-ýerden arzuwlap gitdiler.

«Gully harby gulluga gidýämiş» diýen habar Hommak aganyň goňşy-golamlaryna-da dessine ýaýrady. Olaram gelip arzuw baryny etdiler:

- Sag-aman gidip-gelsin.
- Abraý bilen gulluk etsin.

Gully welin gider ýerde gitmedi. Hommak aga agraslyk edip, oglunyň haçan ýola düşyänini sorabam durmaýardы. Towar eje bolsa «Haçan ugrasa, ýyljak çörek taýýar bolsun» diýip, günüň-gününe tamdyra girdi.

Geň zat, soňky bir aýyň içinde Gullyda çekinjeňlik, onuň häsiýetinde mundan öň kän bir göze ilmedik ýygralyk peýda boldy. Goňşy-golamlar oňa ak ýol arzuwlamaga gelenlerinde dagy ol bir hili utanýan ýaly, nämedir bir zat üçin müzzerýän ýalydy. Barha dymmalygy çykýardы. Hommak aga oglundaky bu özgerişligi duýsa-da, ondan üýtgeşik bir many ogurlap durmadı. «Elbetde, önüp-ösen öyüňden, dost-ýaryňdan, ýaňy tapyşan gelniňden aýrylyşyp, hoşlaşyp gidibermek aňsat däldir. Şoňa tukatlanýandyr-da» diýip pikir edýärdi.

Bolmanda, Gully bilen aýrylyşmak Hommak aganyň özüne-de ýeňil düşjek däldi. Ogullarynyň körpesi bolanlygyndanmy, nämemi, onuň Gulla bolan mähri üýtgeşikdi, güýçlüdi. Häzir ol harby gulluga gitmäge taýýarlanyp ýörkä-hä bu mähir hasam güýjäpdi. Ol hyýalynda oglunu gujaklap, ogşap çykýardы. Huşunda welin beýle etmejegi çynydy. Goş hالتاسىن eline berer-de: «Git, ogul, abraý bilen git-de, abraý bilenem gaýdyp gel» diýip, sargyt eder. Yürekäki ähli mähir-hyjuwyny aňrybaş ýuze çykardym diýende-de, oglunyň diňe elini gysyp oňar.

Ýaşuly şol hoşlaşyk gününüň ynha-ynha golaýlap gelýändigine düşünýärdi. Birden bolsa...

Bir gün işden aryp gelip, öýüň bosagasyndan ätleýishi hem şoldy, aýaly ony şatlyk bilen garşylady:

- Aýu, Hommak, ogluň-a, tüweleme, eýýäm woýennini arka atyp geläýendir...

- Hä?.. O näme diýdigiň?
- Gully jana pöwüýsgäni ýalňyşyp getiripdirler. Hol, ilerki Mommagyň ortanjy ogly Kula eltilmeli kagyz bize getiriliп oturylyberse nätjek...
- Hä? Äl-aýt, o nähili beýle bolýa? – diýip, Hommak aga çtylyp sorady. Soňra onuň sesi azmlandı.
- Kim aýdýa ony?
- Wiý, toba, bolşuň nähili seň? Gully janyň özi aýtdı.
- Özi niredemiş onuň?
- Honha, o tamda top görüp otyr.

Yzy bilen gapyny gürpüldedip giren Hommak aga içki otadan wagty bilen çykmady. Kula gelmeli powestkanyň öz oglunuň adyna gelmeginde nähilidir bir hile duýan Towar eje adamsynda peýda bolan gaharyň sebäbine bada-bat düşünipdi. Elbetde, Hommak aga-da müňkürlik edýändir. Yöne Gullynyňky her neneňsi hile bolanda-da, Towar eje ony öz ýanyndan ony bagışlaýardı. Hommak aga welin, ol hile uly bolsun, kiçi bolsun, bagışlamasa gerek... Towar eje käsesine guýan çäýyny buza dönderip, bükgüldä galyp garaşdy, diňsirgendi. İçki otadı næmeleriň bolup geçýäni düşnüsizdi. Ilki bada-ha pessaýja hümürdi, ataly ogluň özara sorag-jogaby eşidildi. Soňra bu gürrüň peseldi. Yene gatalyp ugrady welin, Towar eje oturybilmän, zöwwe-zöwwe galyberdi. Bir göwni-hä içki otaga kürsäp urda, «keç eňek» çalyň al-petinden alyber diýärdi. Dogry-da bellin. Abadan jögüsiräp gyzyny aldap äkider-de, Gully jan ony aldap getirende bolmaýamyşmy? Beterem bolar. Hilä salany hiläňe çolaşdyrybilseň, nä kemi barmyş?

Ataly-ogluň dawasy uzaga çekse-de, gaty-gaty sesler hernä dura-barı peselme bilen boldy. Soň has peseldi. Soňam gapy öňküsi ýaly şarkyldap açyldy-da, Hommak aga išikden ätledi. Towar ejäniň ýüregi ýerine geldi. «Gully jan ynandyrypdyr» diýip, ol şol pursadyň özünde howsalaly şatlyk bilen içini geplettdi. Emma sähel salymdan soňra Gullynyň hiç hili hile etmändigine, bu bolup ýören zatlaryň samsyklaç bir töötänlikdigine, adamsynyň gepini-sözünü diňlän Towar eje göz yetirdi.

- «Mommakow» ýazylypdyr welin, «M» harpy «X» harpyna

meňzäpdir. Gully bilen Kulyny orsça öwrüp ýazsaň, atlary hem meňzeş bolup dur. Jaý nomyrymyzam biziň-kä «121», olaňkam «181». Çyrşap goýberipdirler welin, ortaky san ikilikmi ýa-da sekizlik, düşer ýaly bolmandyr. Indi Mommagyň ogly woýennä diýip goşuny düwüp ýörmüş... – diýip, Hommak aga Gully bilen ganda pyçak bolup düşünişen zadyny imi-sala, parahat düşündirdi. Soň hem alada bilen hyrçyny dışledi:
– Ýone, häýt şu gudaň bardyr-da. Düşünäýse, ne ýagşy. Hile edipsiňiz diýip, gören ýerinde üstüne çöwjäp dursa nädersiň?.. Hommak aga, garaz, ynanypdyr. Bu zatlary oglunuň Abadanyň hilesine içi-bagry ýanansoň ýörite gurap ýörenedigini Hommak aga biläýse-hä, Gullynyň dat gününe.

Öwezmämmet DURDYÝEW. Hekaýalar